

Crítica

David Bueno

Temps fugit?

L'ordre del temps

Carlo Rovelli
Anagrama

Tempus fugit, diu un llatíisme que utilitzem quan convidem algú a no perdre el temps. Prové d'un vers de les *Geòrgiques* de Virgili: "*Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus*" ("Però fuig entre tant, fuig irreparable el temps"). Què és, però, el temps? Realment se'ns pot escapar, com si fos un element físic mesurable i immutable? Existim en el temps, o és a l'inrevés, i és el temps el que existeix en nosaltres? Per què recordem el passat i no el futur? La nostra experiència ens diu que el passat és tancat, atès que en recordem només un, però, en canvi, el futur és obert: en podem imaginar tants com vulguem. Però és realment així? El temps és lineal en un únic sentit o pot tenir altres direccions? Més punyent encara: existeix de debò, el temps?

Possiblement, el temps sigui un dels aspectes de l'univers més misteriosos i complexos. És un enigma també per als físics, que en el decurs de la història han anat modificant la concepció que en tenim. Sembla que tots percebem el temps de manera similar, fluint unidireccionalment. Tanmateix, també la Terra sembla plana als nostres ulls, però en realitat és gairebé esfèrica. Tampoc l'estructura del temps és el que sembla, ens adverteixen els físics des de fa temps. No és uniforme ni universal. "Té fils estranys", ens diuen, que el relacionen de manera molt íntima amb altres propietats de l'Univers, com la gravetat, i també amb la vida i fins i tot amb la nostra ment.

L'ordre del temps, de Carlo Rovelli, aborda aquests interrogants amb rigor, capacitat divulgativa i bagatge humanístic, amb picades d'ull a grans clàssics de la cultura universal, des del *Mahabharata* hindú fins a Horaci, Guillem d'Occam i Proust. Rovelli és físic teòric i un dels fundadors de l'anomenada teoria de la gravetat quàntica de llaços. El llibre es divideix en tres parts: la primera explica tot allò que la física moderna sap sobre el temps; la segona se centra en la gravetat quàntica i en la idea d'un món sense temps, i la tercera explora el naixement del temps i com l'experimentem. El resultat és un assaig apassionant, que ens proporciona les claus més elementals per entendre el misteri del temps i per què tenim la sensació que se'ns escapa.